

Н.В. ЧАЛЕНКО,
к.е.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну,
І.Ю. РОМАНЮК,
магістр, Київський національний університет технологій та дизайну

Теоретичні засади управління фінансово–економічною безпекою підприємства

Стаття присвячена вивченню різних підходів до трактування сутності фінансово–економічної безпеки підприємства. Автор розглядає методологію управління фінансово–економічною безпекою підприємства. Виокремлено основні чинники та стратегічні цілі фінансово–економічної безпеки. Автором наведено уточнене бачення дефініції «фінансово–економічна безпека підприємства».

Ключові слова: фінансово–економічна безпека підприємства, засади управління фінансово–економічною безпекою.

Н.В. ЧАЛЕНКО,
к.э.н., доцент, Киевский национальный университет технологий и дизайна,
И.Ю. РОМАНЮК,
Киевский национальный университет технологий и дизайна

Теоретические основы управления финансово–экономической безопасностью предприятия

Статья посвящена изучению различных подходов к трактовке сути финансово–экономической безопасности предприятия. Автор рассматривает методологию управления финансово–экономической безопасностью предприятия. Выделены основные факторы и стратегические цели финансово–экономической безопасности. Автором приведено уточненное видение дефиниции «финансово–экономическая безопасность предприятия».

Ключевые слова: финансово–экономическая безопасность предприятия, основы управления финансово–экономической безопасностью.

N. CHALENKO,
Ph.D., Economic Sciences, Assistant Professor Kyiv National University of Technologies and Design,
I. ROMANYUK,
Kyiv National University of Technologies and Design

Theoretical foundations financial–economic security enterprise

The article is devoted to the study of different approaches to the interpretation of the nature of financial and economic security. The author examines the methodology of financial and economic security. Thesis there is determined the key factors and strategic goals of economic and financial security. The author presented the finalized vision of the definition of «financial and economic security.»

Keywords: financial and economic security, the principles of management of financial and economic security.

Постановка проблеми. Попри ґрунтовні та багатоаспектні дослідження у сфері фінансово–економічної безпеки дотепер не існує єдності наукових поглядів щодо термінології та механізму управління нею, що й обумовило необхідність теоретичного та практичного аспектів досліджень даної проблеми.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичні засади фінансово–економічної безпеки досліджувалися науковцями, серед яких Т.Н. Гладченко, О.А. Грунін, Р.А. Кириченко, А.І. Могільний, В.Л. Ортинський, В.В. Шликов та багато інших. Проблема управління фінансово–економічною безпекою підприємства найбільш повно розкривається в роботах О.І. Барановського, І.А. Бланка, К.С. Горячева, С.В. Кавуна, А.В. Козаченка, В.С. Пономаренка. Сутність та складові системи економічної безпеки підприємства досліджувалися такими фахівцями, як Н.В. Ващенко, Л.І. Донець, В.Є. Духов, М.І. Камлик, П.І. Орлов, Л.М. Сумець, М.Б. Тумар, Л.М. Худолій, В.І. Ярочкін та ін.

Мета статті – розглянути методологію управління фінансово–економічною безпекою підприємства. Виокремити основні чинники та стратегічні цілі фінансово–економічної безпеки, навести уточнене бачення дефініції «фінансово–економічна безпека підприємства».

Виклад основного матеріалу. Управління підприємством в сучасних умовах, коли набирають інтенсивності рей-

дерські захоплення та поглинання, корпоративні конфлікти, конкурентна боротьба, фіктивне підприємництво та інші порушення у сфері підприємницької діяльності, вимагає формування в системі менеджменту такої складової, яка зможе адекватно реагувати на виклики зовнішнього середовища та протидіяти загрозам нормальному функціонуванню підприємства. Саме така ситуація є передумовою створення системи фінансово–економічної безпеки підприємства.

Дослідження наукових результатів багатьох вчених показують, що поняття фінансово–економічної безпеки немає однозначного тлумачення. У більшості наукових досліджень фінансова та економічна безпека підприємства розмежовуються. При дослідженні сутності економічної безпеки застосовують декілька підходів та розглядають їх на різних рівнях: на національному, регіональному та галузевому рівнях, на рівні підприємств [1].

Перший підхід визначає економічну безпеку як складову національної безпеки; другий – як стан економіки; третій – як сполучення або сукупність умов і факторів, що забезпечують певний необхідний рівень економічного розвитку країни; четвертий – як якісний стан сукупності основних факторів суспільного виробництва в сполученні зі здатністю держави забезпечити їх ефективне захищене використання в національних інтересах і здійснювати економічну стратегію, адек-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ватну викликам його мінливого економічного простору, з метою досягнення стабільного, стійкого розвитку та самовдосконалення всього суспільства. Окрім зазначених підходів до трактування змісту поняття економічної безпеки, на думку вчених, варто застосовувати й багатокритеріальні виміри [6].

Щодо фінансової безпеки, то більшістю дослідників її сутність визначається як складова економічної безпеки на усіх рівнях, в тому числі і на рівні підприємства. Як відомо, між економічною і фінансовою діяльністю господарюючих суб'єктів, існує тісний взаємозв'язок, оскільки окремі економічні категорії характеризуються як фінансові. Так, прибуток є прямим результатом економічної діяльності підприємства, і водночас – він є фінансовим результатом, фінансовим ресурсом підприємства, який може витратитися на розвиток, мотивацію персоналу, створення комфортних умов для праці та відпочинку, розширення бізнесу та його диверсифікацію. Тому до наукового обігу ввійшло поняття фінансово-економічної безпеки підприємства, що очевидно підкреслює взаємозалежність економічної та фінансової діяльності підприємства та визначальну роль фінансів у економічній сфері будь-якого суб'єкта господарювання.

Виокремлення фінансової складової економічної безпеки підприємства абсолютно не виключає наявність та важливість моніторингу, діагностики та забезпечення інших функціональних складових безпеки. Це підтверджується й їх істотною взаємозалежністю. Так, наслідком високої інтелектуально-кадрової безпеки є збільшення продуктивності праці та доходу як одного із чинників у системі прибутковості та рентабельності суб'єкта господарювання; розвиток техніко-технологічної бази дозволяє знизити рівень собівартості продукції, обсяги виробничої потужності та рівня її використання з позитивними фінансово-економічними наслідками. Належний фінансово-економічний стан є запорукою фінансування заходів розвитку персоналу, матеріально-технічної бази, зрештою – служби силових безпеки і т. ін. Утім лише фінансова складова виступає напрямом як оцінки, так і забезпечення корпоративної безпеки підприємства, тоді як інші – сферами для розробки операційних цілей політики її забезпечення (рис. 1).

У межах кожного з цих джерел виникають загрози погіршення життєздатності підприємства чи його функціональних складових, що потребує їх моніторингу та управління. Тому необхідно окреслити завдання і принципи забезпечення економічної безпеки підприємства, відповідно до загроз його фінансово-господарській діяльності. Загалом дотримання визначених нами принципів та виконання завдань дасть змогу протистояти негативним впливам зовнішнього середовища та є основою для створення повноцінного механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Механізм управління економічною безпекою підприємства повинен включати методи (організаційно-технологічні, соціально-економічні, адміністративні, правові, соціально-психологічні, інформаційні), інструменти та заходи їх реалізації [2].

Отже, механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є невід'ємним елементом системи його безпеки, базується на завданнях і принципах безпеки, передбачає системну сукупність методів, інструментів та конкретних заходів реалізації політики гарантування безпеки. Водночас видається необхідним використання поданих методів не розрізнено, а у поєднанні. Зауважимо також, що додаткові механізми гарантування фінансово-економічної безпеки підприємства можуть стосуватися: 1) методів, інструментів та заходів системи ризик-менеджменту; 2) використання асоціативних підприємницьких механізмів; 3) заходів суб'єктів вищого рівня в ієрархії системи економічної безпеки; 4) застосування неекономічних механізмів та методів.

Точне оцінювання загроз фінансово-економічній безпеці підприємства, розроблення та реалізація методів нейтралізації негативного впливу цих загроз вимагають побудови адекватного механізму управління фінансово-економічною безпекою. Під управлінням фінансово-економічною безпекою підприємства розуміють систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, які пов'язані із забезпеченням захисту його пріоритетних фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Рисунок 1. Взаємозалежність фінансової та інших складових безпеки підприємства

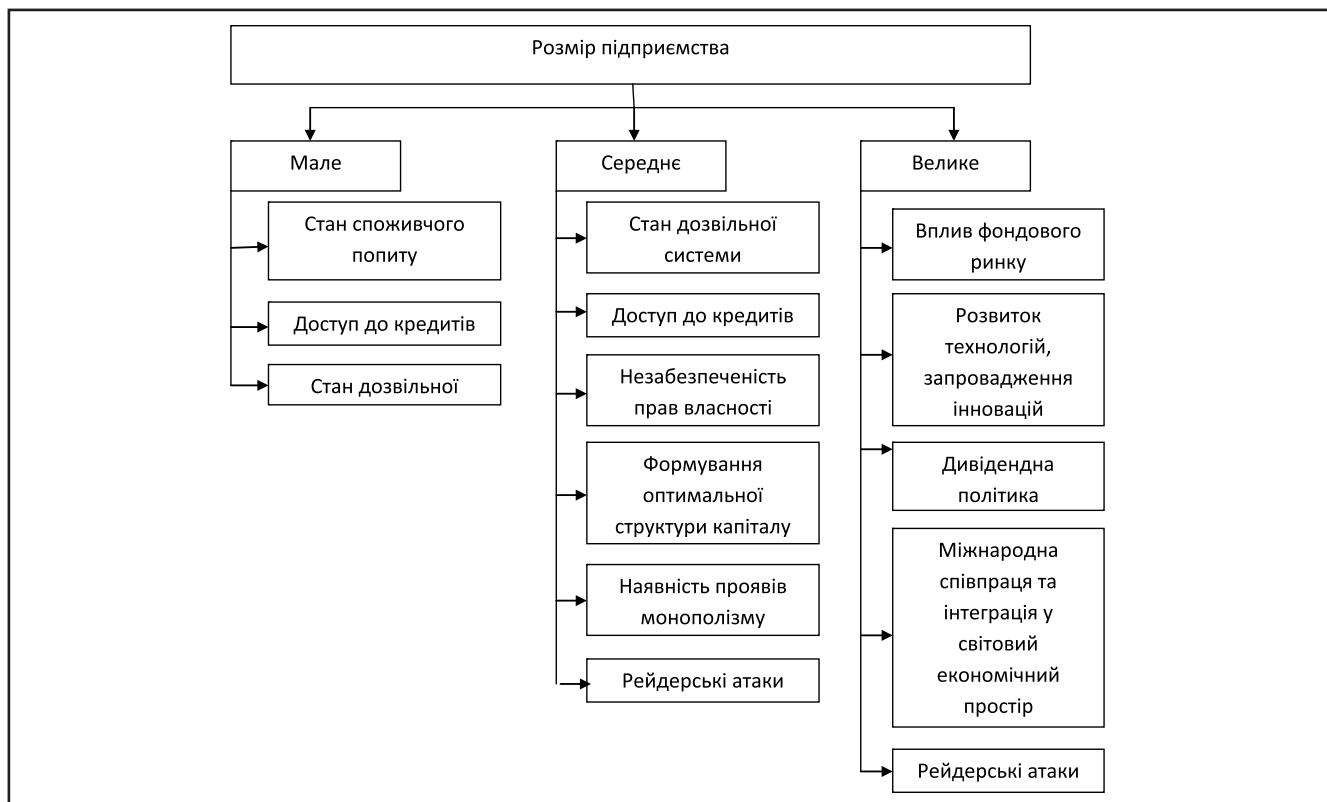

Рисунок 2. Чинники фінансово-економічної безпеки підприємства

На сучасному етапі розвитку підприємництва в Україні необхідно відзначити незадовільний стан управління фінансово-економічною безпекою українських підприємств. Про це свідчать результати діяльності підприємств. Зокрема, за 2014 рік у трьох видах діяльності показники рентабельності були від'ємними, а саме: надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту (-5,3%), підприємств, пов'язаних із операціями з нерухомим майном (-4,7%), а також діяльність у сфері будівництва (-3,7%). У той же час варто відзначити достатньо стійкий фінансовий стан підприємств сільськогосподарського і лісового господарства, мисливства (рівень рентабельності становить 22,7%), діяльності транспорту та зв'язку (8,5%), готелів та ресторанів (3,6%), освіти (9,0%), торгівлі (8%).

Такі тенденції до зростання частки збиткових підприємств та погіршення рентабельності операційної діяльності підприємств України можна пояснити об'єктивними причинами, обумовленими загостренням економічної ситуації в країні в умовах світової фінансової кризи. Проте можна виявити приклади підприємств, які мають достатній резерв для успішної діяльності у такій непростій ситуації, а отже серед суб'єктивних чинників погіршення фінансово-економічних результатів діяльності можна назвати недостатню увагу керівників підприємств до проблем фінансово-економічної безпеки та забезпечення стійкості до зовнішніх та внутрішніх загроз фінансово-економічного стану підприємства. Залежно від масштабу виробництва для окремого підприємства характерні специфічні загрози та чинники фінансово-економічної безпеки (рис. 2).

Враховуючи завдання, які постають перед системою фінансово-економічної безпеки, процес управління фінансовою безпекою підприємства можна поділити на такі етапи:

1. Розроблення системи пріоритетних фінансових інтересів. Система фінансових інтересів повинна включати стратегію розвитку підприємства, його місію.

2. Аналіз загроз фінансовій безпеці підприємства. Цей етап включає такі операції, як виокремлення множини загроз фінансовій безпеці підприємства, оцінювання ймовірностей їх настання, розрахунок розміру можливих збитків від реалізації сподіваних або реальних загроз, а також дослідження часткових чинників, які спричинили настання збитків.

3. Оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. Процес оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємства включає такі кроки:

1) вибір критерію ефективності фінансово-економічної безпеки, який характеризує ступінь наближення підприємства до безпечного стану;

2) побудова множини показників (індикаторів) фінансової безпеки;

3) визначення порогових значень показників (індикаторів);

4) моніторинг вибраних показників і зіставлення їх фактичних значень із пороговими;

5) визначення інтегрального рівня фінансової безпеки підприємства за обраними показниками.

4. Розроблення комплексу заходів із забезпечення фінансової безпеки та рекомендацій щодо впровадження їх на практиці.

5. Бюджетне планування реалізації розробленого комплексу заходів із забезпечення фінансової безпеки підприємства.

6. Реалізація запланованих заходів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

7. Контроль за ходом реалізації запланованих заходів щодо забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки підприємства.

8. Оперативне управління системою фінансової безпеки підприємства за допомогою механізму зворотного зв'язку, яке проявляється у коригуванні наявної або розробці нової системи заходів із забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки.

Висновки

Отже, для успішного управління фінансово-економічною безпекою підприємства необхідна ефективна система управління фінансами, яка здатна забезпечувати компроміс між інтересами розвитку підприємства, наявністю достатнього рівня грошових коштів і забезпеченням платоспроможності підприємства. У цьому випадку основними стратегічними цілями діяльності підприємства є: максимізація прибутку; оптимізація структури капіталу і забезпечення фінансової стійкості підприємства; забезпечення інвестиційної привабливості підприємства; поліпшення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Список використаних джерел

1. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. / К.С. Горячева // Економіст, 2003. – 65–67 с.
2. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
3. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
4. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / [В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін.]. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
5. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навч. посібник. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.
6. Орлов П.І., Духов В.Є. Основи економічної безпеки фірми: Навч. посібник. – Х.: ТОВ «Прометей-Прес», 2004. – 284 с.
7. Худолій Л.М. Складові економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=455>

*Р.М. ФЕДОРЯК,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту, Київський національний університет технологій та дизайну,
О.П. ТИМЧЕНКО,
студент магістратури кафедри менеджменту, факультет економіки та бізнесу,
Київський національний університет технологій та дизайну*

Економіко-математичне моделювання оцінювання конкурентоспроможності підприємства в умовах економічної кризи

У статті визначено ключові фактори впливу на конкурентоспроможність: ціна, якість, інновації та маркетинг. Автором запропонований підхід до оцінювання конкурентоспроможності на основі факторів, що перебувають у функціональній залежності. Побудована економіко-математична модель дає можливість виявити вузькі місця, що мають сильний вплив на рівень конкурентоспроможності, а також сильні сторони, на які необхідно робити акцент при стратегічному плануванні діяльності підприємства в цілому.

Ключові слова: конкурентоспроможність, економіко-математична модель, функціональна залежність, ключові фактори впливу, параметрична залежність, менеджмент, маркетинг, інновації.

*Р.М. ФЕДОРЯК,
к.э.н., доцент кафедры менеджмента, Киевский национальный университет технологий и дизайна,
А.П. ТИМЧЕНКО,
студент магистратуры кафедры менеджмента, факультет экономики и бизнеса,
Киевский национальный университет технологий и дизайна*

Економіко-математическое моделирование оценки конкурентоспособности предприятия в условиях экономического кризиса

В статье определены ключевые факторы влияния на конкурентоспособность: цена, качество, инновации и маркетинг. Автором предложен подход к оценке конкурентоспособности на основе факторов, находящихся в функциональной зависимости. Построена экономико-математическая модель позволяющая идентифицировать узкие места, имеющие сильное влияние на уровень конкурентоспособности, а также сильные стороны, на которые необходимо делать акцент при стратегическом планировании деятельности предприятия в целом.

Ключевые слова: конкурентоспособность, экономико-математическая модель, функциональная зависимость, ключевые факторы влияния, параметрическая зависимость, менеджмент, маркетинг, инновации.

*R. FEDORYAK,
Ph.D., assistant professor of management,
O. TYMCHENKO,
student of Master of Management Department, Faculty of Economics and Business,
Kyiv National University Technology and Design, Ukraine*

Economic modeling assessment of the competitiveness of enterprises in economic crisis

The paper define the key factors influencing competitiveness: price, quality, innovation and marketing. The author has suggested approach to evaluation competitiveness based on factors that are functional dependence. Is constructed economic